

Entomologiska anteckningar.

Af

G. von Hackwitz.

Då jag under många år på lediga stunder sysslat med entomologi och insektsamlande, har jag ju ej kunnat undgå att därunder påträffa åtskilligt, som kunnat vara af intresse icke endast för mig. Naturligtvis är det hufvudsakligen i min hembygd Västergötland, som jag gjort mina exkursioner och samlingar, och ehuru vi här haft flera framstående entomologer, finnes nog där mycket nytt att göra bekanskap med. Insekternas utbredning i vårt land är ännu mycket ofullkomligt känd, och många glada öfverraskningar vänta säkert där insektsamlaren. Att uppräknat alla arter, som förut ej varit anmärkta i landskapet, skulle upptaga allt för stort utrymme och vara af jämförelsevis litet gagn. Jag har därför anfört endast sådana, som jag tror ej förut varit funna i Sverige, eller som jag tycker vara af något större intresse. Hvad bestämningarna beträffar, så kunna ju där felaktigheter ha insmugit sig, beroende dels på bristande förmåga och saknad af exemplar till jämförelse och dels på otillräcklig litteratur. Arter, hvars bestämning jag ansett tvifvelaktig, har jag dock ej medtagit.

Hymenoptera *Ichneumonidae*.

Hoplismenus bidentatus GRAV. Källstorp.¹ *Eurylabus dirus* VESM. Källstorp. *Platylabus chothurnatus* GRAV., Källstorp, Lidköping, Vänersborg, på barrträd. *Platylabus variegatus* WESM., Halleberg. Vid Vänersborg har jag funnit i

¹ Källstorp, en egendom väster om Lidköping i Örslösa församling vid Vänern, där jag mycket vistades på 1870- och 80-talet.

ex. af *Platylabus*, som ej omtalas af våra svenska författare och ej heller i SCHMIEDEKNECHTS Opuscula. Den liknar till storlek och färg *Pl. tenuicornis*, men har scutellen hvit okantad, fälten på bakryggen mycket mindre starkt markerade, utan tillstymmelse till tand, öfre mellanfältet rektangulärt med något större bredd än höjd. Längd 11 mm. *Micrope macilentata* WESM., Vänersborg. *Phæogenes spiniger* GRAV., 1 ex. vid Vänersborg. THOMSON anför den från norra Tyskland.

Cryptidæ.

Spilocryptus fumipennis GRAV. Thamstorp.¹ *Hygrocryptus carnifex* GRAV., 2 ex. vid sjöstranden nära Lidköping på vass. Enligt THOMSON i Danmark. *Hygrocryptus palustris* THOMS. Källstorp. *Mecocryptus caliginosus* GRAV. Vänersborg. *Nematopodius formosus* GRAV. Vänersborg 1 ex. Enligt SCHMIEDEKNECHT i mellersta och södra Europa. *Microcryptus crassicornis* KRIECHB. 2 ex. vid Vänersborg. Enligt SCHMIEDEKNECHT från Bayern. *Microcryptus nigriventris* THOMS. Vänersborg. *Hemiteles platygaster* SCHMIED. 1 ex. Vänersborg. Enligt SCHMIEDEKNECHT tagen i Thüringen. *Hemiteles* liksom *Pezomachus* äro svårutredda släkten och i synnerhet de bevingade hanarna till det senare. Jag har därför måst lämna några obestämda.

Ophionidæ.

Anomalon Heros WESM. Vänersborg. *Opheltes glaucopterus* LINN. Lidköping. *Campoplex lapponicus* HOLMGR. Vänersborg. *Pyracmon fulvipes* HOLMGR. Vänersborg. *Pyracmon Xoridiformis* HOLMGR. Vänersborg. *Anilasta sicaria* GRAV. Vänersborg. Enligt THOMSON i Tyskland. *Cremastus subnasutus* THOMS. Källstorp. Enligt THOMSON i Tyskland.

Pimplidæ.

Pimpla melanocephala GRAV. Vänersborg. *Lycorina triangulifera* HOLMGR. Vänersborg. *Polysphincta*. Af detta släkte har

¹ Thamstorp, en egendom ungefär $\frac{1}{2}$ mil från Gråstorps järnvägsstation och ej långt från Nossan.

jag vid Vänersborg fått 1 ex., som jag ej kan finna hos mig tillgängliga författare. Hufvud och thorax svarta, bakkroppen tätt punkterad, något glänsande, på midten rödaktig med svarta tvärvalkar, bencn rödgula med höfterna och baktibiernas spets svarta, clypeus gul, scapula bruna, nervellus postfurcal, bruten på midten med därifrån utgående nerv. Längd 5 mm. *Tropistes rufipes* KRIECHB. Vänersborg.

Tryphonidæ.

Saotus nigriventris THOMS., Vänersborg 1 ex. THOMSON beskriver den från norra Tyskland. *Dyspetus prærogator* GRAV. Vänersborg. *Thymarus compressus* THOMS. Utom denna art har jag vid Vänersborg funnit några exemplar af en annan art, som har hufvud, rygg och abdomens spets svarta men för öfrigt är röd, samt något större än den förra. *Colpotrochia elegantula* SCHRENK. Källstorp. *Exochus Woldstedtii* HOLMGR. Jag har vid Vänersborg utom denna fått 1 ex. af en insekt, som hör till Exochi, men har ett alldeles olika hufvud. Det är nästan triangulärt, afsmalnande mot munnen och ofvan plattadt. Låren äro ovanligt tjocka. De främre benparen, ansiktet nedanför antennerna och dessa rödgula, det bakersta benparet brokigt af svart, hvitt och rödt. Kroppen svart, abdomen något knölig, nästan utan glans, korthårig. Vingar utan areola. Längd 7 mm.

Braconidæ.

Vipio Apellator NEES. Källstorp. *Vipio heteropus* THOMS. Källstorp. *Vipio Impostor* SCOP. Källstorp 2 ex. Enligt THOMSON förut känd från norra Italien. *Petalodes unicolor* WESM. Vänersborg. *Isiogonus oblileratus* NEES. Enligt WESMAEL tyckes den ej vara sällsynt i Belgien. 1 ex. Vänersborg. *Rhyssalus Indagator* HAL. Vänersborg 1 ex. MARSHALL säger den ej vara sällsynt i England. *Phenodus* FOERSTER? På ett skuggigt ställe nära sjöstranden vid Vänersborg har jag träffat 1 ex. af en liten Braconid, som utmärker sig för de starka taggarna på bakryggen och hvitringade antenner. Den kan kanske höra till detta släkte, men beskrifningen i

Foersters Gattungen der Brachonen är för kort. Antennerna längre än kroppen, tämligen grofva, i toppen hvitringade, terebran ej fullt så lång som abdomen, som är äggrund, glänsande, rödaktig, hufvud och thorax svarta, ben och antennrot gulaktiga. Längd 2 mm. I oktober träffade jag en art *Aphidius volucris* Hal.?, i en stor flock svärmande i solskenet som myggor. Jag har ej förut sett parasitsteklar samlade i svärmar.

Proctotrupidæ.

Helorus anomalipes THOMS., Källstorp. *Inostemma Boscii* NEES. Denna lilla insekt är märklig för det långa horn, som utgår från början af bakkroppen och böjer sig fram öfver ryggen och hufvudet. Jag har träffat den i min trädgård i Vänersborg. *Embolemus* WESTW. spec.? Vingarna nästan som *Dryinus*, men antennerna längre än kroppen, sittande tätt tillsammans på den spetsiga pannan. I ex. vid Vänersborg. *Ooctonus* HAL.? Jag har vid Vänersborg träffat ett par arter, som möjligen höra till detta släkte. Antenner långa, spensliga, hos den ena sista leden bildande en aflång klubba, hos den andra ej klubblika; benen långa, spensliga, hos den ena rödaktiga. Längd 1 mm.

Cynipinæ.

Jag har vid Vänersborg funnit en liten art *Cynips* med afvikande antennbildning. Tredje leden ej fullt $\frac{1}{3}$ af antennens längd, nästan päronformigt uppsvälld. Svart, antenner, ansikte, ben och anus gula. Längd 2 mm.

Pteromalidæ.

Haltichella armata PANZ. Vid Källstorp har jag träffat 1 ex., som ej fullt stämmer med THOMSONS beskrifning på denna art. Vingarna äro ofläckade, men jag ser inga fåror vid abdomens bas. *Perilampus splendidus* DALM. Vänersborg. *Calcis fumata* THOMS. Källstorp. *Oligosthenes Stigma* FABR. Vänersborg. *Theocolax formiciformis* WESTW. I boningsrum här i Vänersborg liksom i Skåne.

Coleoptera.

Stomis pumicatus PANZ. Kinnekulle. *Platydracus latericola* GRAV. och *fulvipes* PAYK. Källstorp. *Airaphilus elongatus* GYLL. Kinnekulle. *Triphyllus punctatus* HELLV. Kinnekulle. En gång talrik i oxtungesvamp. *Orchestes* spec. I Jämtlands fjälltrakter har jag på al träffat en art till färgen svart, antennskaft och tarser roströda, baklåren med otydlig tand, kroppen täckt med grågula hår men med flera nakna fläckar på vingarna, hvaraf en rundad på suturen i synnerhet hos den lefvande insekten föll i ögonen. *Cossonus cylindricus* SAHLB. Skara. *Anoncodes rufiventris* SCOP. Doktor C. O. NORÉN företog 1903 en botanisk resa till Gotska sandön. Han träffade då där denna art rätt talrik och medtog några exemplar, af hvilka han välvilligt lämnade mig ett par. Den kan ej länge ha funnits där, ty EISEN och STUXBERG, som noggrant undersökte ön, upptaga den ej i den förteckning på af dem funna coleoptera, som finnes införd i Öfversikten af Vet. Acad. Handlingar för 1868. Enligt notis i Ent. Tidskrift fanns den 1904 på Fårön. Utan tvifvel har den kommit på senare tider från öster.

Lepidoptera.

Lycena Aquilo BOISD. Fjället Kotnjuonjes vid Tarrasdalen Kvickjock. *Lycena Orion* PALL. Af doktor C. O. NORÉN tagen på Hunneberg i branten mot Flo kyrka. *Lycena Donzelii* BOISD. Vid Garbergs gästgifvaregård i Österdalarne. *Lycena Hylas* ESP. Åhus i Skåne. *Vanessa Io* L. tyckes vara mycket sällsynt i Västergötland. Jag har endast sett ett slitet exemplar i Vänersborg. *Coenonympha Hero* L. Nära Stehag ej långt från Ringsjön i Skåne. *Pararge Egeria* L. Dalbobergen vid Vänersborg. *Sphinx Convolvuli* L. Af lektor HAIJ tagen vid Onsjö nära Vänersborg.

Diptera.

Tabanus auripilus ZETT. Skaraborg nära Skara. *Ptiolina nitida* WAHLB. Vänersborg. *Rhamphomyia marginata* FABR. En hona vid Thamstorp. *Ramphomyia caudata* ZETT. vid Vänersborg. *Rhaphium fasciatum* MEIG. Källstorp. *Stachynia punctata* FABR. Källstorp, Vänersborg, på försommaren. *Phasia umbrata* WAHLB. Källstorp. *Phasia pusilla* MEIG. Källstorp. *Phasia nana* MEIG.? ZETTERSTEDTS beskrifning

passar, men främre hälften af abdomen lerafärgad. Vänersborg. *Phasia Rothi* ZETTERST. Källstorp. *Phasia spec.?* Vid Vänersborg har jag fått ett i ex., som har den föregående nervförgrening men hufvud, bakkropp och ben äro gula, thorax askgrå. Ofvanpå midten af de 3 första abdominalsegmenten en liten svart punkt. Tibierna mot spetsen mörka och tarserna svarta; ögonen ej hopstötande. Längd 5 mm. *Trixa ostroidea* MAQ. Vänersborg. *Palloptera ambusta* ZETT. Kwickjock. Enligt ZETTERSTEDT från Dovre. *Lissa loxocerina* MEIG. Vänersborg. *Sapromyza notata* STEG. Enligt ZETTERSTEDT kanske från Danmark. Vänersborg *Platycephala umbraculata* MEIG. Vänersborg. *Agromyza exigua* MEIG. Vänersborg. Något afvikande genom ljusa knän och dito smala kanter på abdominalsegmenten. Enligt ZETTERSTEDT från Danmark. Vid Thamstorp har jag fått en liten *Agromyza* med förkortade vingar. Benen längre och starkare än vanligt, gula, liksom hufvud och antenner; för öfrigt svartaktig. Längd ej fullt 2 mm. *Lipara lucens* MEIG. Thamstorp i ex. Enligt SCHINER tämligen sällsynt i Tyskland. Lefver som larv i vasstrån. *Zygoneura sciarina* MEIG. Vänersborg. *Tipula grisescens* ZETT.? vid Thamstorp äro kortvingade honor talrika på eftersommaren, som kanske höra till denna art. Jag har ej sett någon i copula.

Som bekant träffas i Vänern flera djurformer, som stannat där sedan han var en hafsvik. Vid stränderna häcka äfven några hafsfåglar. Man borde då kunna vänta, att en och annan strandform bland insekterna äfven skulle lyckats öfverleva denna stora förändring. Jag har här vid Vänersborg funnit *Polystoma obscurella* GRAV., som, enligt THOMSON, träffas vid västra kusten. Då de små Aleocharinarna äro ganska svårbestämda, är jag dock härom något tveksam. Af flugor har jag funnit *Ephydra fumosa* vid Lidköping, samt vid Vänersborg *Scatomyza fucorum* FALL. och *Meromyza pratorum* MEIG., som enligt ZETTERSTEDT träffas vid hafsstränderna. Den myrliknande spindeln *Salticus formicarius* DE GEER, som är funnen på ett par ställen på östra och västra kusten, och hvilken jag tagit på sjöstranden vid Källstorp, kan också kanske räknas till dylika öfverliggare. Antagligen kunna flera finnas vid noggrannare undersökning.

Trichoptera.

Agraylea cognatella M'LACHL. Jag har i Vänersborg fått några exemplar, som närmast öfverensstämna med beskrifningen på denna art, men de äro så mycket större, att de möjligen äro en annan, som ej finnes hos VALLENGREN eller M'LACHLAER. Vingbredd 12 mm. (Cognatella 8—9). *Oxyethira costalis* CURT. vid Vänersborg. Utom *Orthotrichia brunneicornis* PICT. har jag vid Vänersborg funnit 1 ex. af detta släkte?, som har vingarna täckta med täta åtliggande gulhvita hår utan uppstående svarta och utan fläckar. Framvingarnas spetsar något nedåtböjda. Då jag ej undersökt vingnerverna, är det ju mycket möjligt, att den bör föras till ett annat släkte. Vingbredd omkring 10 mm. Dessa små sländor förblandas antagligen ofta med malfjärilar, hvilka de förvillande likna.

Odonata.

Libellula fulva MÜLL. Skanör. *Libellula caudalis* CHARP. Denna i vårt land sällsynta slända förekommer i mängd vid Källstorp, ja är där bland de allmännaste under nästan hela sommaren. Den aflägsnar sig dock aldrig från sjöstranden och företager inga utflykter inåt land. Som bekant uppgifves den som svensk af PAYKULL, men utan lokal. Man skulle nu kunna tänka sig, att hans exemplar härstammade härifrån. DALMANS fädernegård Roo ligger ej långt från Källstorp och betraktas där nästan som granngård. Att DALMAN understundom besökt Källstorp, är väl tämligen säkert. Om denna slända där då var lika allmän som nu, kunde han väl ej undgå att observera den, då hanarna genom sitt hvita vingmärke och sin blå, klubblika bakkropp lätt falla i ögonen. Man kan väl då tänka, att PAYKULL på något sätt fått den ur DALMANS samlingar. Det berättas om PAYKULL, att han vid granskning af andra entomologers samlingar alltid satt med en stor hatt på hufvudet, inuti hvilken han i obehagade ögonblick uppstack exemplar, som han ansåg sig behöfva. I MARKLINS samlingar i Uppsala förvaras ett bref, där denne på det högsta beklagar sig öfver förlusten af en Herkulesbagge, som PAYKULL hade annek-

terat. Han var därför mycket fruktad af entomologerna, som man kan se i Svenskt Biogr. Lexikon.

Orthoptera.

Chelidura acanthopygia. På ekbuskar vid Vänersborg.
Oedipoda migratoria. Hösten 1858 träffade jag den rätt talrikt flygande på Skanörs Ljung, där voro äfven honor.

Hemiptera.

Eusarcoris binotatus HAHN. Vänersborg i ex. Enligt FIEBER förekommer den i Tyskland och södra Europa.
Cyphostetus tristriatus FABR. Källstorp i rönnblommor. *Atractus Dalmani* SCHILL. Denna insekt, som vanligen förekommer ganska sparsamt, fann jag en gång rätt talrik på *Anthemis arvensis* på en skogsbacke vid Vänersborg. *Neides tipularius* L. Kinnekulle. *Aradus erosus* FALL. Vänersborg. *Aradus crassicornis* BOH. Vänersborg. *Microvelia Schneideri* SCHOLZ. Källstorp i små vattensamlingar vid sjöstranden, endast obevingade exemplar. Öfverses lätt för sin ringa storlek. *Mesovelia furcata* M et R. Källstorp. Talrik i vegetationsrika sjövikar. Jag såg endast vinglösa exemplar, ehuru jag sökte efter bevingade. Hör egentligen till södra Europa, men äfven funnen i Finland. *Hydrometra stagnorum* L. Källstorp, Vänersborg, vid sjöstranden. *Teratocoris paludum* SAHLB. Källstorp på sankar ängar nära sjöstranden. *Pantilius tunicatus* FABR. Källstorp på al, Thamstorp, Vänersborg på hassel. Ungarna helt gröna. *Phytocoris Tilie* F. Källstorp, Vänersborg. *Myrmecoris gracilis* SAHLB. Ej sällsynt på sankar ängar. Källstorp, Lidköping, Vänersborg. Äfven i Lappland. Af alla våra myrliknande insekter har väl denna kommit förebilden närmast. Vid första ögonkastet misstages den nästan säkert för *Formica fusca*. *Deræocoris scutellaris* F. Källstorp. *Ranatra linaris* L. Källstorp. Inkrupen i ryssjor, som utsatts under isen för lake. *Notonecta lutea* MÜLL. Källstorp. *Melampsalta montana* SCOP. Skaraborg nära Skara. *Ommatidiotus dissimilis* FALL. Källstorp, Lidköping nära sjöstranden. *Issus coleoptratus* GEOFF. Kinnekulle. *Chloriona unicolor* U. SCH. Källstorp.